

Vyobrazenia hmyzu na peniazoch

ZBYŠEK ŠUSTEK

Slovenská numizmatická spoločnosť, poštový priečinok 103, 814 99 Bratislava, e-mail: zbysek.sustek@savba.sk

V nesmiernej pestrosti motívov zobrazovaných na platidlách, najmä moderných, zaujímajú významné postavenie prírodné motívy (BAUMANN 2000, DORST 1974, CHOBOT 0, ŠUSTEK 1995). Autori výtvarných návrhov ich využívajú mimoriadne rozmanitými spôsobmi. Ich škála siaha od realistického zobrazenia rastlín a živočíchov, cez ich zakomponovanie do krajinných scenérií alebo figurálnych kompozícií, stvárnenie v podobe heraldických figúr, zobrazenie ako symbolov rôznych ľudských činností alebo abstraktných a náboženských predstáv až po extrémne štylizované zobrazenia, s čisto dekoračnou funkciou, redukovanou dokonca len na rozdeľovacie znamienka v nápisoch na minciach (SMOLIK 1971).

Úplný prehľad jednotlivých prípadov využitia prírodných motívov na platidlách neexistuje. Jeho zostavenie by bolo navyše časovo i metodicky nesmierne náročné. Napriek tomu však už len viac menej náhodné výbery platidiel zobrazujúcich prírodné motívy (ŠUSTEK 1995) naznačujú obrovskú disproportiu medzi zastúpením jednotlivých skupín organizmov na platidlách a ich známym, resp. predpokladaným druhotným bohatstvom. Na platidlách výrazne prevažujú rastlinné motívy, niektoré cicavce a vtáky. Naopak na nich, spolu s ďalšími skupinami živočíchov, takmer chýba hmyz. A to napriek tomu, že jeho druhotné bohatstvo mnohonásobne prevyšuje druhotné bohatstvo všetkých ostatných živých organizmov a že jeho obrovská tvarová rozmanitosť poskytuje nevyčerpateľný potenciál výtvarného využitia.

Cieľom tohto príspevku je zamyslieť sa nad týmito skutočnosťami v širších súvislostiach a zároveň ukázať, akými spôsobmi je hmyz na platidlách zobrazovaný a ako je na nich zastúpený.

Prečo sa s hmyzom na peniazoch stretávame zriedka?

Jedným z dôvodov prevahy zobrazení pomerne úzkeho výberu rastlín a živočíchov na platidlách je bezpochyby doslova existenčný význam niektorých druhov rastlín a živočíchov, najmä poľnohospodárskych plodín a domestifikovaných zvierat, pre človeka, jeho obživu, blaho-byt a pohodlie. Tento význam je navyše každemu zrozumiteľný. Preto pri výbere motívov má určujúce postavenie. Zároveň veľmi nízka úroveň biologických znalostí vo väčšine, prevažne len technicky, ekonomicky alebo humánne vzdelenej populácií, výber širšieho spektra druhov znemožňuje už vopred.

Tieto dôvody však nie sú jediné. S peniazmi prichádzame všetci do styku každodenne, neraz aj viackrát. Peniaze preto musia byť, po kiaľ možno, vzhľadovo i tematicky prijatelné pre všetkých. Súbežný obeh viacerých tvarov ceniny tej istej denominácie, ktorý je typický napr. pre poštové známky a ktorý by vytváral priestor pre širší výber motívov zobrazovaných na platidlách, nie je pri peniazoch žiadúci kvôli rýchlej a spoľahlivej rozoznateľnosti platidiel, ako aj ich ochrane proti falošaniu a rôznym druhom podvodov (tzv. národné strany mincí členských štátov európskej menovej únie sú zo tohto hľadiska doslova ukážkovým príkladom, ako by sústavy platidiel nemali byť koncipované). Sústavy kovových a papierových platidiel pozostávajú zväčša len z 10-15 denominácií. Jednotlivé druhy platidiel sa sice obmienajú v približne 12-15 ročných intervaloch, no doba ich obehu neraz presahuje aj pol storočia, výnimavočne ešte dlhšie (švajčiarske mince, niektoré mince USA). Peniaze sa oveľa viac ako iné ceniny, napr. poštové známky alebo fiskálne kolky, chápú ako dôstojný reprezentant štátu, jeho moci, ideológie, hospodárstva a kultúry. Preto sa ich vzhľadu zvyčajne venuje aj oveľa väčšia pozornosť.

Z naznačených dôvodov teda peniaze poskytujú oveľa menší priestor pre námetovú pestrosť i samotný výber zobrazencov tém ako iné artefakty, resp. iné druhy cenín. Tam, kde ich výber býva predmetom hlbších úvah, t. j. najmä vo vyspelých európskych štátach, býva značne náročný a vyvoláva dlhé diskusie zasvätených. Jedinou oblasťou peňazí, ktorá umožňuje väčšiu pestrosť zobrazencov motívov, sú pamätné mince a v ostatných rokoch aj pamätné bankovky. Tie sa svoju povahou i komerčným zameraním ich emisie začínajú čoraz viac približovať poštovým známkam, prípadne voľnej medailérskej tvorbe, kde je výber zobrazencov živočíchov, vrátane hmyzu (mravce, vodomery) oveľa širší (VERNE 1974).

Z pravidel uplatňovaných pri výtvarnom stvárnení peňazí pravdepodobne najviac obmedzuje zobrazovanie hmyzu na platidlách požiadavka všeobecnej prijateľnosti vzhľadu peňazí. Prinajmaje si totiž, že nadšení entomológovia (či skôr entomofilia) sú krajne excentrickou a zanedbatelne minoritnou časťou populácie. Pre väčšinu ľudí je hmyz neprijemný, ba až odporný. Prekvapivo veľká časť ľudí trpí dokonca silnou entomo- a/alebo arachnofobiou. Napríklad v kontaktnej relácii Slovenského rozhlasu Nočná pyramída z 10. 1. 2003 venovanej fóbiám si práve na tento druh fóbií sťažovalo asi 80% poslucháčov, najmä žien.

Na jednej strane ide o prejav známeho pravidla, že spontánny emocionálny vzťah človeka k ostatným živočíchom je do značnej miery nepriamo úmerný ich fylogenetickej vzdialenosť, t. j. k fylogeneticky bližším a podobnejším živočíchom má psychicky zdravý človek lepší a spontánnejší vzťah. Pri formovaní tohto vzťahu pôsobí i to, že ľudia pristupujú k iným živočíchom (najmä cicavcom a predovšetkým k ich mláďatám) z hľadiska tých istých podvedomých vizuálnych schém, ktorými rodičia inštinktívne vnímajú svoje deti. Príkladom toho je jedna z motivácií veľmi kladného vzťahu mnohých bezdetrých alebo osamelych žien k mačkám. Mačky totiž svojou guľatou hlavou a okrúhlou tvárou s krátkymi čeľustami i v dospelom veku dokonale zapadajú do vizuálnej schémy ideálnej hlavy mláďaťa a substituujú tak týmto ženám vlastné deti či vnúčatá.

Záporný postoj k hmyzu je do určitej miery pestovaný výchovou alebo vedomou sebaštýlizáciou niektorých jedincov, hlavne ženského pohlavia. No v svojej podstate je prejavom inštinktívnej výbavy všetkých primátov a ich výstražných vizuálnych schém. Hmyz alebo pavúky, teda tvorovia charakterizovaní malým teličkom, z ktorého vytŕčajú na všetky strany nohy, tykadlá, hmatadlá, hryzadlá a iné prívesky, či neraz veľmi bizarné výbežky, totiž predstavuje v našom hľadisku podvedomí výstražný obraz, spojený s neprijemnými zážitkami, bolestivým bodnutím, uštipnutím, uhryznutím alebo len nečakaným neprijemným prekvapením.

Ako dokonale tento mechanizmus funguje, ukazuje jeden z kolegov autora - profesionálny zoológ - ktorý sa tak silne bojí pavúkov, že v teréne pri chôdzi vysokým bylinným zárástom púšťa svojho kolegu dopredu, aby sa vyhol kontaktu s pavúkmi, ktoré naľho zo všetkých strán zákerne striehnu v nespočetných pavučinách...

Negatívny postoj väčšiny ľudí k hmyzu je samozrejme posilnený aj jeho jednostranne chápanou hospodárskou škodlivosťou a životom v „nečistom“ či dokonca v odpudivom prostredí. Svoju rolu hrá aj strach z čohokolvek neznámeho.

Všeobecné povedomie ľudí berie na milosť len tie druhy či skupiny hmyzu, ktoré sa od uvedeného inštinktívne fixovaného obrazového vzorca vzdáľajú. Teda najmä denné motýle, vážky, z chrobákov jednoznačne lienkyl, konkrétnie lienku sedembodkovú, a samozrejme včely,

ktoré zachraňuje ich huňatosť a všestranná úžitkovosť. V antickom Grécku v meste Efezos sa včely stali dokonca symbolom panenskej čistoty kňažiek slúžiacich v efezských chrámoch a v ich zastúpení sa stali, v mnohých variáciách, príznačným atribútom tamojších mincí. Do určitej miery možno k včelám priradiť aj mrvavcov, ktoré - ako ukazujú niektoré úslovia („pracuje ako mrvavček“) - imponujú ľuďom svojou neúnavnou pracovitosťou a v tejto podobe vystupujú aj ako rozprávkové bytosti (Ferdo mrvavec - práce všetkého druhu).

Diferencovanosť postojov ľudí k rôznym skupinám hmyzu podľa jeho vzhľadu možno ukázať aj na príkladoch z oblasti, ktorá zdanlivo s témou článku vôbec nesúvisí - na spôsobe spontánnej tvorby názvov hmyzu v niektorých jazykoch, hlavne v ich najstarších vývojových vrstvach. Slovenské „lienka“, moravské „verunka“, poľské „biędronica“ a české „beruška“ sú žensky nežné zdrobnlinky. Rovnako české „slunéčko“ je odvodené od kladne vnímaného Slnka. Podobne pozitívnu konotáciu má iný slovenský názov lienky - pánbožkova kravička. Rumunský názov motýľov „fluture“ a jeho albánska variácia „flutre“, či nemecké „Schmetterling“ zvukomalebne dokonale pripomína ich trepotavý let. Vznešený let velkých denných motýľov pripomína madarské „pillangó“, latinské „papilio“ a jeho ľubožvúčná francúzska variácia „papillion“. Naopak nočné motýle - mory - majú v názve spolu-hlásky m + r, ktoré v indoeurópskych jazykoch vystupujú ako základ slov označujúcich zánik, ničenie a trápenie. Porovnajme slova(e)nské mriēt, moriť, smrť a s ním etymologicky súvisiace nemecké Schmertz (=bolest), latinské mors (=smrť) a jeho moderné variácie moarte, muerte či mort v románskych jazykoch alebo nemecké Mord (=vražda, pôvodne tiež smrť). Hlásky m + r nájdeme aj v slove mrvavec, ktoré súvisí so slovami mrvíť sa, mrvia. Analogicky, kakofonická skupina spoluhlások h + m (g + m) v slove hmyz naznačuje jeho význam odvodený od neurčitého pohybu (hemženie, hemzanie) kdesi na zemi, v špine a humuse. Paradoxne práve takto vzniklo i latinské slovo „homo“ (=človek), označujúce tvora kráčajúceho po zemi, a jeho novodobé románske deriváty (ombre, om). Porovnajme aj slovenské slová hnus, hnus a ich zvukové a významové podoby v iných slovanských jazykoch. Bez komentára ostáva slovo ovad, označujúce v polštine, v pravopisnej podobe „owad“, dokonca všetok hmyz. Pozoruhodný je pôvod madarského slova rovar (=hmyz), ktoré je zloženinou slov rovott (=trestaný, resp. trestaný v minulom živote) a barom (=živočich). Logika tvorby tohto slova priam zaráža v porovnaní s africkým mytom, ktorý vysvetluje správanie sa mrvavcov ako výkon večného trestu (CHERRY 2002).

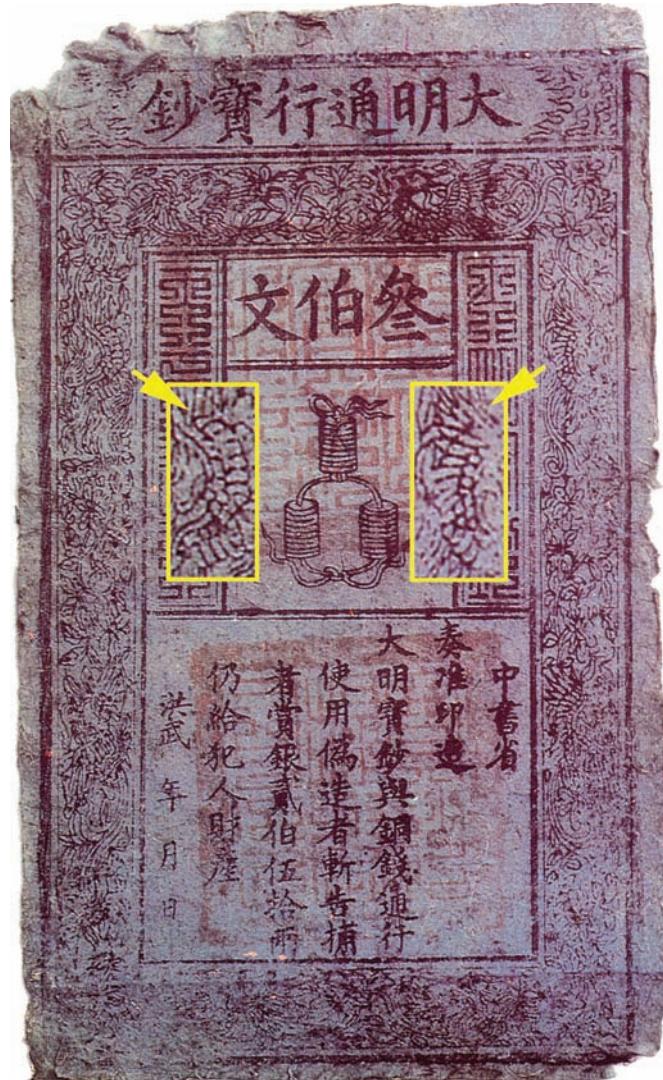
Ako dokonale sa naznačené zákonitosti odrážajú v zastúpení hmyzu na platidlach, ukazujú aj príklady využitia hmyzu ako dekoratívnych motívov na najrôznejších predmetoch každodennej spotreby, najmä vzoroch textilií, šperkov alebo ozdob a spôn do dievčenských vlasov. Vždy v nich prevažujú denné motýle alebo lienky.

Vyobrazenia hmyzu na platidlach z historického a geografického hľadiska

Peniaze ako všeobecná miera hodnoty, či z ekologického hľadiska regulátor tokov hmoty a energie v rámci čiastkových ľudských populácií, vznikali ako hospodárska, v svojej podstate však produkčne ekologicá nevyhnutnosť, nezávisle na sebe, v rozličných materiálnych formách a vo viacerých kultúrach. V ich monetárnej podobe, v akej ich poznáme my, však vznikli nezávisle na sebe len v starej Číne a v Lídii (v dnešnom Turecku) v prvej polovici prvého tisícročia pred našim letopočtom.

V starej Číne však ich vonkajšia forma až do konca 19. storočia ustrnula v účelovom stereotype prederavených kotúčikov so štyrmä znakmi na každej strane mince. Akékolvek vyobrazenia, tým menej hmyzu, na nich chýbali. Jedinou revolučnou zmenou v Číne bol vynález papierových peňazí v 10. storočí. Tie, napriek ich tiež prísné účelovému charakteru a vzhľadovej nemennosti zachovanej až do polovice 19. storočia, zdobili široký rám vyplnený rastlinnými motívmi prepletenými niekedy telami drakov a bájnych vtákov. Keďže surovinou na výrobu papiera týchto platidiel bola morušová kôra, nájdeme v ornamentoch aj morušové lístie a na nich v jednom prípade aj čosi, čo by sa azda dalo chápať ako húsenica. Logické súvislosti naznačujú, že by mohlo ísť o húsenicu priadky morušovej (Obr. 1).

Naopak v Európe a severnej Afrike vzhľad peňazí prešiel neobýčajne zložitými zmenami. V období starogréckej kultúry dosiahla výtvarná stránka mincí podivuhodne vysokú a v niektorých prejavoch dodnes neprekonanú úroveň, ktorá sa dokonale uplatnila nielen pri

Obr. 1. Pravdepodobne húsenica priadky morušovej – Čína, dynastia Ming (1368-1644), štátovka v hodnote 300 wen z r. 1374

Obr. 2. Ukážka vrcholného gréckeho mincového umenia, dynamické a anatomicky dokonalé stvárnenie dramatickej scény leva strhávajúceho jeleňa – Južné Taliano, Hyéle, statér, okolo 480-450 pr. n. l.

statickom zobrazovanií prírodných motívov, ale aj veľmi dynamickej a doslova dramatickej scén (Obr. 2). Realistické videnie sveta, demokracia a takmer ničím nespútané myslenie starých Grékov dokladajú aj pestrosť vyobrazení živočíchov na minciach. Nechýbajú medzi nimi ani článkonožce a hmyz (Obr. 3). Z historického hľadiska je obdobie antického Grécka obdobím prvej kulminácie výskytu

vyobrazení hmyzu na minciach (Obr. 21-25). V starom Ríme, najmä po vzniku cisárstva, sa však ikonografia minci prikláňa k zobrazovaniu panovníkov, príslušníkov ich rodín a oficiálnych osobností, ako aj významných udalostí. Mince začínajú byť výrazným reprezentantom štátnosti a prostredkom propagandy. To im dáva trochu jednotvárnú a značne „akademickú“ podobu. V prípade potreby sa na nich tolerujú vyobrazenia koňov, lemov a podobne vznešených tvorov, no hmyz a článkonožce na nich už nenájdeme. Vo Východorímskej, resp. Byzantskej ríši tento smer prechádza do vyslovenej, príne kanonizované strnulosť, príznačnej pre byzantské maliarstvo.

Na troskách antického sveta vznikajú dve diametrálnie odlišné kultúry - islamská a kresťanská. V islamských krajinách vyobrazenia na minciach úplne chýbajú kvôli nábožensky motivovanému zákazu zobrazovať živé bytosti. Tento zákaz peniaze niektorých islamských štátov rešpektujú dodnes.

V kresťanskom svete rozrát Západorímskej ríše spôsobil hlboký, stáročia trvajúci úpadok všetkých oblastí života. Pokial sa tu mince vôbec razili (v západnej Európe razbu minci pomerne rýchlo obnovili niektoré barbarské štaty budované na troskách impéria, no v strednej a východnej Európe sa peniaze začínajú razíť až v 10.-12. storočí), nachádzame na nich väčšinou len nápisy, často neúplné, chybné, ba až úplne nezmyselné koruptuľy. Menej často sa v tom čase na minciach objavujú aj silne schematizované symboly a primitívne vyobrazenia, ktoré sa však obmedzujú na symboly moci (meč, ruka s mečom, náznak tváre panovníka, príp. jeho jazdeckého portrétu) a náboženstva (kríž, náznak kostolných veží, baránek boží, náznak anjela či portrétu svätca). Až v neskorom stredoveku pristupujú aj zobrazenia živočíchov a to vo funkcií heraldických figúr. Privilégium vykonávať čestnú funkciu heraldickej figúry však príne pravidlá klasickej, t. j. stredovekej heraldiky neudelujú hocakým živočichom, tobôž hmyzu...

Zobrazovať hmyz na minciach tých čias však neumožňoval okrem ideologických, náboženských a psychologických dôvodov aj vtedajší spôsob ich výroby. Ten by nám totiž nedovolil prípadný pokus o jeho vyobrazenie často ani rozoznať...

Ani pokrok techniky výroby minci v 16.-18. storočí a tlač papierových peňazí v Európe a severnej Amerike (ojedinelo od 17. storočia, sústavne od druhej polovice 18. storočia), ktoré technicky umožnili zobrazovať akékoľvek motívy, neprekonalí ideologickej a psychologickej nehybnosť v prístupe k výtvarnej a námetovej stránke peňazí. Preto ani v čase zobúdzajúceho sa zájmu o skúmanie prírody, teda v čase keď geniálna maliarka a pozorovateľka prírody Sybila Merianová publikuje svoje dokonalé kresby hmyzu, ako aj v čase, keď vychádzajú prvé bohatohľadové entomologické monografie, hmyz na platidlach nenachádzame. Jedinou výnimkou je poľskosaský štvorgroš Au-

gusta II. Wettina z r. 1697 s fantazijným obrazom motýľa so šiestimi krídłami (sic!), vydaný na počet grófskej Cosel (Obr. 210), úl v medailóne sediacej Británie (Obr. 50) na bankovkách Bank of England vydávaných v dlhom období 1694-1958, ako aj minca mesta Ženevy z r. 1794 s obrazom úlu a poletujúcich včiel (Obr. 49).

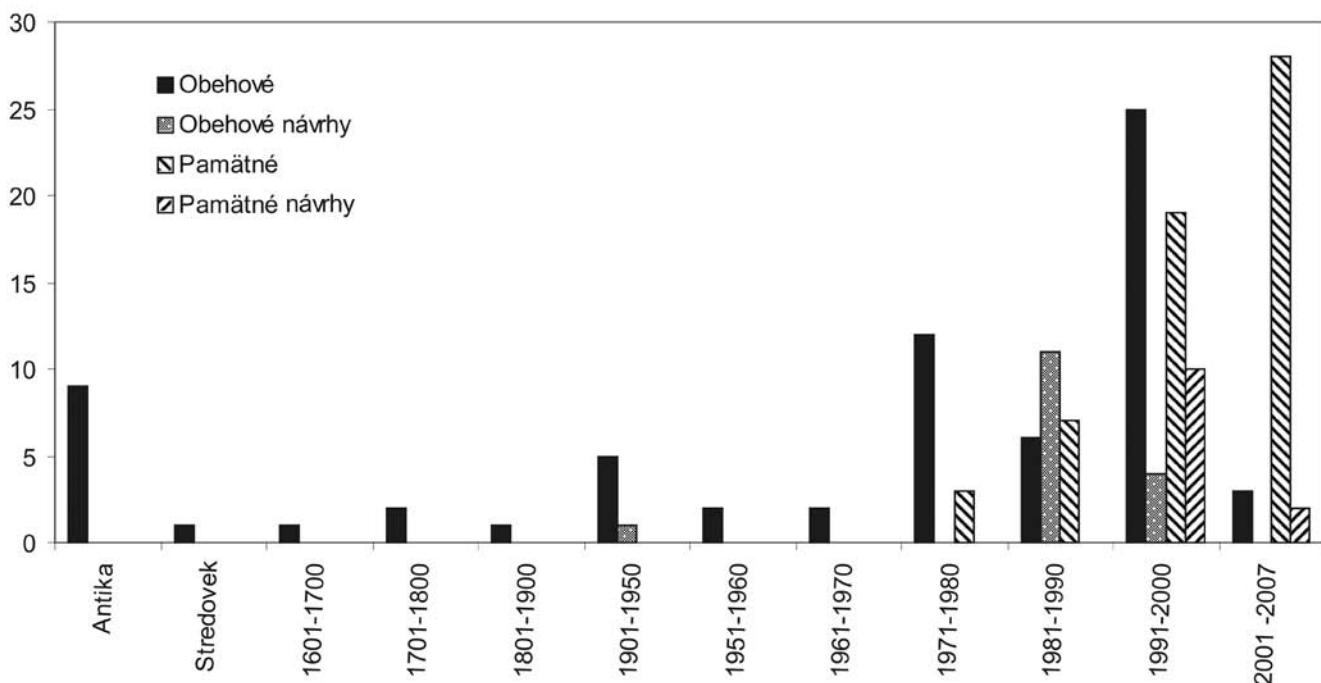
Náznak obratu nastáva až na prelome 19. a 20. storočia, vďaka sekularizácii spoločnosti. Motív úľov a včiel sa ako symbol takmer obligatne objavuje na budovách peňažných ústavov, na stránkach vkladných kničiek, často s rôznymi k práci a šetreniu, a ojedinelo aj peniazoch (Obr. 50-52). Začiatkom 20. storočia v Taliansku vychádza priam revolučne ponímaná 10-centová minca s obrazom včely opelujúcej kvet (Obr. 33). Ale aj napriek radikálnym zmenám v názore na vzhľad peňažných znakov a voľbu zobrazovaných námetov (symboly práce, polnohospodárstva, dopravy, priemyslu, vzdelenosti, krajinné scenérie, reprodukcie umeleckých diel, historické osobnosti) hmyz na peniazoch 20. storočia nájdeme zriedka. Častejšie sa objavuje až v ostatných dvoch desaťročiach (Obr. 3).

Dôvody k jeho zobrazovaniu sú dnes viaceré. Neraz ide len o doplnok celkovej koncepcie diela (hlavný motív kvet, na ňom včela, obr. 33, 81), drobný dekor či skôr skrytý rozmar výtvarníka (takmer neviditeľná lienka na lipovej ratolesti zdobiacej hodnotovú číslicu (Obr. 85), všeobecny symbol (včela, úl, obr. 50-51), alebo atribút práce vedca zobrazeneho na bankovke (lekár a myrmekológ Forbes - mravce a náznak štruktúry mraveniska, obr. 34). Len zriedka je stylizovaný obraz hmyzu dokonca nosným motívom abstraktne koncipovaného obrazu (Obr. 194).

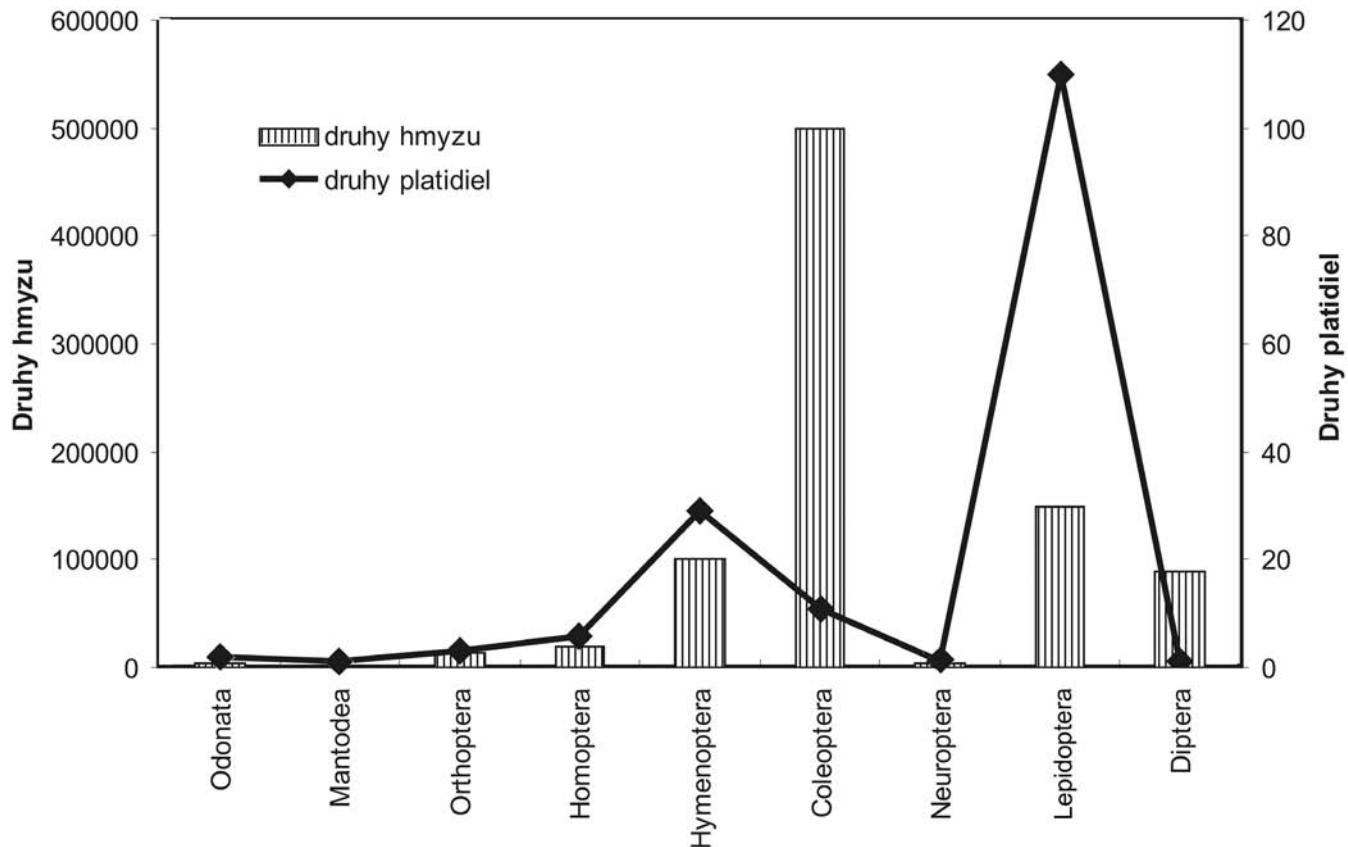
Výrazná je snaha, hlavne v rozvojových krajinách, využívať hmyz, ale de facto len motýle, na platidlach na propagáciu prírodných krás a lákanie turistov. Ide však neraz o diskutabilné artefakty, vzdialene tak realite, ako aj akýmkolvek náročnejším výtvarným hľadiskám. V niektorých prípadoch ide dokonca iba o fiktívne emisie, s fiktívnymi menovými jednotkami ako „ekulo“ na ostrove Annobone.

Na druhej strane vyobrazenia hmyzu, najmä druhotov s nápadným štrukturálnym sfarbením, založeným na difrakcii svetla, na príležitostných, resp. zberateľských minciach poskytujú výrobcom možnosť ukázať schopnosti moderných technológií, hlavne holografie (Obr. 177, 207), nielen pri razbe špecifických druhov mincí a medailí, ale predovšetkým pri výrobe iných ozdobných predmetov.

V rozvinutých štátach je, žiaľ, asi hlavným dôvodom zobrazovania hmyzu na peniazoch (popri iných živočichoch a rastlinách) alibizmus oficiálnych inštitúcií a ich snaha manifestovať ochranu prírody tam, kde v skutočnosti absentuje alebo sa mení na zbyrokratizovanú karikatúru prenasledujúcu zo všetkého najviac a najtvrdšie svojich prirodzených spojencov, totiž zoológov a botanikov... Preto i tu je príznačný

Obr. 3. Časové rozloženie výskytu platidiel zobrazujúcich hmyz a ich zastúpenie medzi vydanými platidlami, obchodovými a pamätnými platidlami a ich známymi nerealizovanými návrhmi

Obr. 4. Porovnanie druhovej rozmanitosti deviatich rádov hmyzu, zástupcovia ktorých sú zobrazovaní na peniazoch s počtom druhov platiel, na ktorých sú do roku 2007 zobrazené (Odonata - vážky, Mantodea - modlivky, Orthoptera - rovnokrídlovce, Homoptera - rovnakokrídlovce, Hymenoptera - blanokrídlovce, Coleoptera - chrobáky, Neuroptera - sietokrídlovce, Lepidoptera - motýle, Diptera - dvojkrídlovce).

schematizmus a jednostrannosť pri výbere zobrazovaných druhov (z motýľov vidlochvosty, z chrobákov roháče), ako aj koncepcne prekonaná preferencia druhovej ochrany nad ochranou celých ekosystémov.

Pre formálnosť oficiálneho prístupu k zobrazovaniu hmyzu na platiidlách je príznačná aj skutočnosť, že niektoré, najmä mimoeurópske štátu na svojich platiidlách zobrazujú druhy hmyzu, ktoré na ich území ani nežijú. Ide teda o mechanické preberanie motívov z platiidel iných krajín alebo o povrchný výber z najľahšie dostupného, bolo ilustrovaného atlusu hmyzu.

Zobrazovanie živočíchov vrátane hmyzu na moderných platiidlách je aj výrazom snahy nájsť politicky a národnostne naprostu neutrálne námety. Baťať to najmä na platiidlách niektorých postsovietskych a postjuhoslovanských štátov z 90. rokov 20. storočia.

Na jeseň 1992, počas nezáväzných debát s bankovými úradníkmi o podobe pripravovaných slovenských bankoviek, bola vyslovená aj myšlienka využiť na ich rube prírodné motívy, resp. druhy charakterizujúce vertikálnu stupňovitosť bioty Slovenska koordinované s hodnotou bankoviek. Alpínsky vegetačný stupeň mohli symbolizovať endemické bystrušky *Deltomerus tetricus* (L. Miller, 1859) alebo *Nebrria tetrica* (L. Miller, 1859) s chaetotaxiou, ktorá by mohla byť lahôdkou pre skúseného rytca. Táto myšlienka sa sice neuskutočnila, no tematická koncepcia Národnej banky Slovenska pri vydávaní pamätných minci umožnila zobraziť na slovenských pamätných minciach hned' dva druhy hmyzu - vidlochvost feniklový (*Papilio machaon* Linnaeus, 1758) a fuzáč alpský (*Rosalia alpina* (Linnaeus, 1758)) ako symboly dvoch národných parkov (Obr. 102-104 a 173). Vyobrazenia ďalších druhov hmyzu ostali v štádiu sadrových modelov.

I ked' v ostatných desaťročiach sa s vyobrazeniami hmyzu stretávame na platiidlách častejšie, je stále symptomatické, že vyobrazenia hmyzu - okrem včiel - sa presúvajú hlavne na pamätné alebo príležitostné, či podľa najnovšej terminológie tzv. zberateľské mince, ktoré napriek svojim formálnym legislatívnym atribútum funkciu obeživa, neplnia, a nikdy ju plniť nebudú. Technické vlastnosti a výška nákladu ich pre túto funkciu ani nepredurčujú a širšia verejnosť s nimi vôbec nepríde do styku. V ostatnom čase sa medzi nimi objavujú artefakty, ktoré majú skôr povahu komplikovaného šperku než platiida (Obr. 176). Na obehových platiidlách sú zasa vyobrazenia hmyzu často pre-

súvané do menej nápadného postavenia a neraz aj silne štylizovanej podoby, zastrejtej zakomponovaním do zložitých štruktúr alebo zberením typických atribútov (Obr. 205). Veľmi zaujímavým a inventívnym príkladom kompozične potlačeného zobrazovania hmyzu je jeho použitie ako obrazového motívov pre kontrolné priehlady na surinamských bankovkách (Obr. 15 a 84).

Celkovo, do roku 2007, v celom svete registrujeme vyše 200 kovových a papierových platiidel alebo ich nerealizovaných výtvarných návrhov, ktoré zobrazujú asi 80 druhov hmyzu ako hlavný motív, tematický atribút alebo doplnkový dekoratívny prvok. Z celkového počtu zaznamenaných prípadov 63% predstavujú motýle a 18% včely a/ alebo ule. Pritom aj zo tohto, v podstate zanedbatelného zlomku z nesmierneho množstva známych typov platiidel, celých 17 % predstavujú nerealizované návrhy, ktoré ostanú zväčša utajené nielen pred verejnosťou, ale aj pred numizmatickou obcou.

Zastúpenie druhov hmyzu vyobrazených na platiidlách je teda vo veľkej disproporcií nielen k druhovému bohatstvu iných skupín živých organizmov, ale aj jednotlivých rádov hmyzu. Okrem toho využitie hmyzu ako motívov na platiidlách ani zdaleka nezodpovedá jeho nesmiernej morfologickej rozmanitosti a obrovskému inšpiračnému potenciálu, ktorý vďaka nej ponúka výtvarníkom. Vôbec totiž nemusí ísť iba o samotné, viac alebo menej realistické či naopak štylizované vyobrazenia hmyzu. Farebné vzory alebo jemné štruktúry povrchu jeho tela sú dokonale použitelné aj ako predloha pre rôzne ochranné rastre či holografické prvky, s ktorými majú štrukturálne druhy sfarbenia hmyzu dokonca spoločnú fyzikálnu podstatu, a podobajú sa aj svojimi optickými efektami. Pri takomto využití dokonca nezasvätený pozorovateľ ani nemusí postrehnúť, že predlohou pôsobivého obrazu bola nejaká časť tela hmyzu.

Ilustrovaný prehľad vyobrazení hmyzu na platiidlách

Vyobrazenia sú radené v systematickom poradí jednotlivých hmyzích rádov (vedecké názvy rádov majú tvar 1. pádu množného čísla latinských podstatných mien stredného rodu 2. deklinácie) a čeladí (vedecké názvy čeladí majú koncovku -idae, ide o 1. pád množného čísla latinských podstatných mien 1. deklinácie, a považujú sa za mená ženského rodu), bez ohľadu na chronológiu a miesto vydania platiida.

Vedecké mená druhov sú uvedené v plnom znení, t. j. v poradí *Rod*, *druh*, prípadne aj *poddruh*, autor a rok opisu. Ak je autor a rok opisu v zátvorke, znamená to, že druh bol pôvodne opísaný v rámci iného, spravidla širšie ponímaného rodu. Ak za názvom rodu nasleduje skratka sp. (species = druh), ide o bližšie neurčený druh daného rodu. Slovenské mená sú uvedené len, ak sú pre daný druh vytvorené.

Vyobrazenia hmyzu, ktoré je možné presne určiť alebo sú z popisu platidiel explicitne známe, sú uvedené pred silne štylizovanými alebo dokonca fantazijnými vyobrazeniami.

Vyobrazenia sú prevzaté prevažne z literatúry uvedenej v zozname na konci článku, v menšej mieri boli urobené podľa zbierkového materiálu. V troch prípadoch antických mincí je možné, že nejde o starogrécke mince, ale skôr gemy či medailóniky. Boli však zaradené vzhľadom na svoju podobnosť s mincami a rovnaký charakter vyobrazení hmyzu (cikády, scarabeus).

Mince sú reprodukované v jednotnej veľkosti 42 mm. Papierové platidiel sú zmenšené. Málo nápadné detaily sú ilustrované zväčšeniami.

Odonata – Vážky

Anax imperator (Leach, 1815) - šidlo obrovské (Obr. 5).

Austrália - zberateľská minca, hliníkový bronz, rub - hlavný motív
Notiothemis robertsi Fraser, 1844

Cookove ostrovy - 1-dolár 2000, strieborná zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 6).

Aeshna affinis Van der Linden, 1820 - šidlo trstinové

Palau - 2-dolár 0, zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 7).

Libellula pulchella (Drury, 1773)

Kanada - 10-dolár, 3, rub - hlavný motív (Obr. 8).

Neurčený druh

Belgicko - 5000-frank 1982, bankovka, rub - súčasť ornametálnej výzdoby (Obr. 9).

Fínsko - 5-marka 1998-2001, obehová minca, rub - detail na štylizovanom liste lekna (Obr. 10).

Nový Zéland - 5-dolár, 2, strieborná zberateľská minca (Obr. 11).

Mantodea – Modlivky

Mantis religiosa (Linnaeus, 1758) - modlivka zelená

Poľsko, 10 medákov 1, fiktívna zberateľská minca, mosadz, rub - hlavný motív (Obr. 12).

Hierodula tenuidentata Saussure, 1859

Kazachstan - 50-tenga 2, medinikel, zberateľská minca, líce i rub, hlavný motív (Obr. 13).

Neurčený druh

Austrália - 1-dolár 0, zberateľská minca, hliníkový bronz, rub - hlavný motív (Obr. 14).

Surinam - 25-gulden 2000 - štylizované zobrazenie v kontrolnom prieľade, spolu s drobnými štylizovanými vyobrazeniami neurčených motýľov v ľavej časti líca (Obr. 15).

Kanada - 10-dolár 2, rub - hlavný motív (Obr. 16).

Orthoptera – Rovnokrídlovce

Neurčený druh, najskôr *Locusta migratoria* (Linnaeus, 1758) alebo *Schistocerca gregaria* (Dirsh, 1953)

Grécko, Metopont - statér, okolo 250-230 pr. n. l. - pohľad z boku, koník sediaci na klase jačmeňa (Obr. 17 a 18).

Poecilimon ukrainicus Bej-Bijenko, 1951

Ukrajina - 10 hrivien 2006, pamätná minca, rub - hlavný motív, z boku (Obr. 16), endemický druh Ukrajiny s nevyjasneným taxonomickým postavením.

Schistocerca gregaria (Dirsh, 1953) - koník krídlový

Palau, 2-dolár 0, striebro, rub - hlavný motív (Obr. 20).

Cabo Verde - 1000-escudo 1989 a 1992, rub - hlavný motív, zobrazenie z boku a zhora, s roztahnutými krídłami (Obr. 21).

Macrocarra conglobata (Walker, 1870)

Austrália - 1-dolár 0, hliníkový bronz, rub - hlavný motív (Obr. 22).

Deinacrida sp.

Nový Zéland - 1-dolár, 0, striebro, rub - hlavný motív (Obr. 23).

Phasmatidae - strašilky

Extatosoma tiaratum Macleay, 1826 - Strašilka austrálska

Palau - 2-dolár 1, strieborná zberateľská minca, rub, hlavný motív (Obr. 24).

Eurycistema goliath

(Gray, 1834)
Cookove ostrovy, 1-dolár 2000 - striebro, zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 25)

Homoptera – Rovnakokrídlovce

Laternaria phosphorea Linnaeus, 1764

Surinam - 500-gulden 2000, veľmi štylizované zobrazenie v kontrole nom prieľade (Obr. 26).

Tibien bermudiana (Verrill, 1902).

Bermudy - 2-dolár 1990, pamätná minca, rub - hlavný motív, cikáda zobrazená dvakrát, s rozprestretými krídłami a v sede (Obr. 27).

Cicadetta sp.

Austrália, 1-dolár 0, hliníkový bronz, zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 28).

Neurčené druhy cikád

Grécko, bližšie neurčené - vedľajší motív spolu s atlétom vrhajúcim oštrep a jeleňom (Obr. 29).

Grécko, bližšie neurčené - vedľajší motív spolu s bežiacim zajacom (Obr. 30)

Grécko, bližšie neurčené - hlavný motív (Obr. 31).

Hymenoptera – Blanokrídlovce

Formicidae - mravcovité

Formica rufa Linnaeus. 1761 - mravec hôrný.

San Marino - 1-líra 1974, hliník, rub - hlavný motív (Obr. 32).

San Marino - 1-scudo 1986, zlato, rub - hlavný motív (Obr. 33).

Švajčiarsko - 1000-frank 1978, rub - dominantný motív vo väzbe na štruktúru mrvaveniska a osobnosť lekára a myrmekológ A. H. Forela (1848-1931) zobrazeného na líci (Obr. 34).

Lotyšsko - 1 lat 2003, rub - zobrazený z boku, dominantný motív nad vyznačením hodnoty (Obr. 35).

Myrmecia nigriceps Mayr, 1862

Austrália - 1-dolár 0, zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 36).

Myrmecia pilosula F. Smith, 1858

Zambia - 1000-kwacha 0, zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 37).

Paraponera clavata (Fabricius, 1775)

Zambia - 1000-kwacha 0, zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 38).

Pogonomyrmex barbatus F. Smith, 1858

Zambia - 1000-kwacha 0, zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 39).

Chrysidae - blyskavkovité

Stilbum cyanurum (Forster, 1771)

Cookove ostrovy - 1-dolár 2000, zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 40).

Vespidae - sršňovité

Vespa sp. - sršeň

Zambia - 1000-kwacha 0, zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 41).

Neurčený druh, pravdepodobne *Polistes* sp.

Nemecko - 100 DM Bbk III, prelom 80. a 90 rokov, nerealizovaný návrh, líce - štylizovaný obraz ako vedľajší motív v podlaží vo väzbe na osobnosť Marie Sybilly Merianovej, autor Reinhold Gerstetter (Obr. 42).

Nemecko - 500 DM Bbk III 1992, líce - štylizovaný obraz ako vedľajší motív v podlaží vo väzbe na osobnosť Marie Sybilly Merianovej, autor Reinhold Gerstetter. K zmene použitia návrhu došlo kvôli prednosti potrebe vydať 100-markovú bankovku a nemožnosti získať v čas vhodný portrét M. S. Merianovej (Obr. 43).

Apidae - včelovité

Apis mellifera Linnaeus, 1758 - včela medonosná

Ázia, Efesos, 415 - 394 - didrachma, hlavný motív (Obr. 44a, 44b).

Grécko, východná Kréta, Presos, cca 400-148 pr. n. l., didrachma, rub - hlavný motív (Obr. 45).

Grécko, juhozápadná Kréta, rub - hlavný motív (Obr. 46).

Sýria, kráľ Seleukos I. Nikator (305-281 pr. n. l.) tetradrachma - líce, vedľajší motív nad bojovým slonom (Obr. 47).

Macedónsko, Alexander Veľký (336-323 pr. n. l.), statér z r. 336 - rub, vedľajší motív pri bohyni Palas Athene (Obr. 48).

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15 a

25

16

15 b

17

18

19

20

22

21

23

24

26

25

27

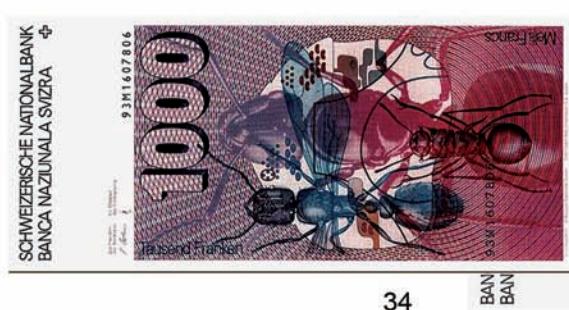
28

29

30

34

1000

32

33

35

36

37

38

39

40

Obr. 24 - 40. Vyobrazenia strašilek (24 - 26), cikád (27 - 31), mravcov (32 - 39) a blyskaviek (40) na minciach a bankovkách

←
Obr. 5 - 23. Vyobrazenia vážok (5 - 11), modliviek (12 - 18) a rovnokrídleho hmyzu (19 - 23) na minciach a bankovkách

42

43

Obr. 60 - 73. Vyobrazenia včely medonosnej na minciach a bankovkách

←
Obr. 42 - 59. Vyobrazenia blanokrídleho hmyzu na minciach a bankovkách (41 - 43: osy, 44 - 59 včela medonosná a úle)

74

75

77 a

76

77 b

79

80

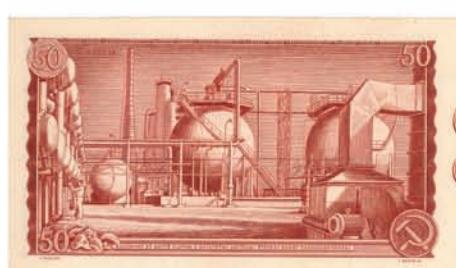
81

82

84

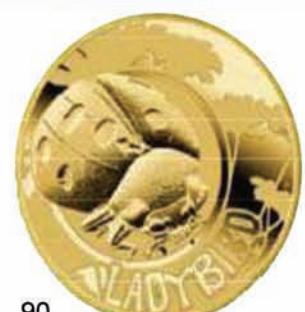
50

86

87

Obr. 74 - 90. Vyobrazenia včely medonosnej (74 - 79), čmeliakov (80-83), potápnika (84) a lienok (85 - 90) na minciach a bankovkách

Obr. 91 - 109. Vyobrazenia krasoňov (91), roháčov (92-96), scarabeusovitých (97 - 101), fuzáčov (102 - 106), larvy mravcoleva (107) a motýľov (108-109) na minciach a bankovkách

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

Obr. 110 - 119. Vyobrazenia motýľov (110-119), pestrice (111) a včely medonosnej (113) na nemeckých a dánskych bankovkách a ich nerealizovaných návrhoch

120

124

125

126

© System Interchange

121

122

123

129

127

128

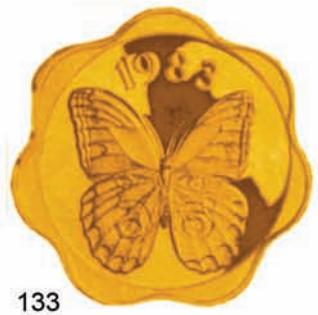
130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

Obr. 120-139. Vyobrazenia motýľov na minciach a bankovkách a na ich nerealizovaných návrchoch

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

156

155

157

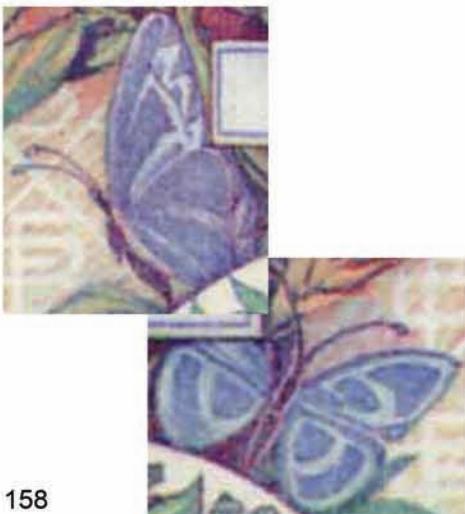
158

159

Obr. 140 - 157 a 159. Vyobrazenia motýľov na minciach a bankovkách

- Švajčiarsko, mesto Ženeva, 1794 – 5-centime, rub – včely s úlom v spojení s heslom „Travail et économise“ (Pracuj a šetri), (Obr. 49).
- Anglicko – 1697 – 1956 – rôzne denominácie bankoviek Bank of England v hodnote od 1 do 1000 libier šterlingov, úl, popr. úl s náznakom poletujúcich včiel ako vedľajší motiv v medailóne za alegorickou postavou Británie, niekoľko sto prípadov použitia rovnakého motívum (Obr. 50).
- Bulharsko – 5 leva 1922, rub – úle a lietajúce včely v ich okolí, hlavný motív (Obr. 51). Bankovka je súčasťou tematickej ucelenej emisie bankoviek vzoru 1922 zameranej na poľnohospodárstvo. Toto zameranie bolo jedným z vedľajších efektov momentálneho volebného víťazstva roľníckej strany. Tlačovo nekvalitné a výtvarne bezcenné bankovky z americkej komerčnej tlačiarne ABNCo dostali prednosť pred výtvarne veľmi vyspelými návrhmi moravského maliara Alfonza Muchu a cenovo výhodnejšou ponukou pražskej tlačiarne Grafická unie.
- Nemecko – 20 DM 1948 a 1949, líce – úl ako vedľajší motív (Obr. 29a), v jeho okolí náznak lietajúcich včiel (Obr. 52).
- Nemecko - 100 DM Bbk III, nerealizovaný návrh rubu – včela sadajúca na kvet, vedľajší motív, spolu s motýľmi *Calliterea fascelina* a bielopásovcom, autor návrhu L. Müller (Obr. 113).
- Taliansko – 10 centov 1919-1938, líce – včela opeľujúca kvet, hlavný motív (Obr. 53).
- Taliansko – 2 líry, 1950-1954, líce – hlavný motív (Obr. 54).
- Nórsko – 10 øre, 1951-1961, rub – vedľajší motív ako vyplnenie priesorstu nad vyznačením hodnoty (Obr. 55).
- San Marino – 10 lír 1974 – príležitosná alumíniová minca FAO, rub – dominantný motív (Obr. 56).
- San Marino – 5-scudo 1986 – zlatá pamätná minca, rub – hlavný motív na pozadí plástov (Obr. 57).
- San Marino – 5-scudo 2002 – zlatá príležitosná minca - pristúpenie ku Svetovej banke, rub – hlavný motív na pozadí kvetu orchidey (Obr. 58).
- Malta – 3 mils 1982 – pamätná minca k 10. výročiu zavedenia desiatkovej sústavy platidiel, líce – hlavný motív na pozadí plástov (Obr. 59).
- Vatikán – 10 lír 1992, rub, včela opeľujúca kvety, doplnkový motív (Obr. 60).
- Slovensko – 5 toliarov, mosadzná pamätná minca „Academia Laborantium“ (Lublanská univerzita) 1993, líce – včela ako rozdeľovacie znamienko v kruhopise na lici (Obr. 61 a), rub – úl a roj včiel v jeho okolí (Obr. 61b).
- Slovensko – 5000 toliarov, zlatá pamätná minca „Academia Laborantium“ (Lublanská univerzita) 1993, líce – včela ako rozdeľovacie znamienko v kruhopise na lici (podobné ako obr. 61 a), rub – úl a roj včiel v jeho okolí (ako obr. 61b).
- Slovensko – 50 stotín, obehová alumíniová minca 1993-2006, rub – hlavný motív (Obr. 62).
- Slovensko – 50-eurocen 2004, fantazijná minca, rub – hlavný motív (Obr. 63).
- Slovensko – 1 Ks 1940 – nerealizovaný návrh, sadrový model líca, čiastočná rekonštrukcia – úl, ústredný motív, náznak včiel, autor L. Majerský (Obr. 64).
- Slovensko – 200 Sk 2000 – pamätná minca k 150. výročiu narodenia Juraja Fándlyho, nerealizovaný návrh líca – včely a náznak plástov na pozadí kompozície so žehnajúcim kňazom, darmi prírody a štátnym znakom, autor Š. Novotný (Obr. 65), sadrový model.
- Slovensko – 200 Sk 2000 – pamätná minca k 150. výročiu narodenia Juraja Fándlyho, model realizovaného návrhu líca – včely zakomponované do rozvílin náznaku kartuše okolo štátneho znaku a realizovaná podoba tejto mince, autor M. Gavula (Obr. 66).
- Ukrajina, 2-hrvna 0, zlatá zberateľská minca, rub – hlavný motív (Obr. 67).
- Zambia, 1000-kwacha 0, zberateľská minca, rub – hlavný motív (Obr. 68).
- Poľsko, 10-zlotty 0, pamätná minca, líce – hlavný motív (Obr. 69).
- Nizozemsko – 50 guldenov 1982-1992, bankovka, líce – včela opeľujúca slnečnicu (Obr. 70).
- Austrália – 50 dolárov, 1974-1994, rub – včela v detaile šestuholníkovej bunky v pravom spodnom rohu obrazu bankovky ako jeden z motívov ilustrujúcich dielo Sira Iana Clunies Rossa (1899-1959), učiteľa a bádatelia v oblasti veterinárnej medicíny. Táto bankovka je jediným platidlom na svete, ktoré štylizované zobrazuje aj jeden druh roztočov (Obr. 71).
- Švédsko – 100-korunáčka 1996, rub – detailný čelný pohľad na včelu opeľujúcu kvet, súvislosť s osobnosťou Carola Linného zobrazeného na lici (Obr. 72).
- Švédsko – 100-korunáčka 2001, rub – detailný čelný pohľad na včelu opeľujúcu kvet, súvislosť s osobnosťou Carola Linného zobrazeného na lici. Grafická úprava pôvodného návrhu v súvislosti so zakomponovaním antikopírovacieho rastru OMRON (Obr. 73).
- Európska centrálna banka – 50-euro 1996, líce – nerealizovaný návrh, autori Patricia Vouez (* 1952) a Monique Golaire (* 1958), Belgicko (Obr. 74).
- Európska centrálna banka – 100-euro 1996, rub – nerealizovaný návrh, autor Marike Degryse (* 1958), Belgicko, včela na pozadí plástov (Obr. 75).
- Európska centrálna banka – 200-euro 1996, líce – nerealizovaný návrh, autor Robert Balagh (* 1943), Írsko, dominantný motív (Obr. 76).
- Taliansko, 20-lír 1903, skúšobná ratba zlatej kurantnej mince s nápisom SEDVLA IN PACE LABORAT (horivo v mieri pracuje), (Obr. 77a).
- Luxembursko - 5-euro 3, bimetalická zberateľská minca (Obr. 77b).
- Južná Afrika - 1-rand 1, zlatá zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 78).
- Kanada - 3-dolár 3, striebro, zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 79).
- Bombus confusus* Schenck, 1859 - čmeliak klamavý
- Litovsko - 50-litu 2008, strieborná zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 80).
- Bombus polaris* Curtis, 1835
- Kanada, 25-cent 2, zberateľská minca, rub - hlavný motív spoločne s kvetom (Obr. 81).
- Bombus sp.*
- Palau, 2-dolár 0, zberateľská minca, rub - farebne ako hlavný motív v reliefu, v pozadí ako vedľajší motív (Obr. 82).
- Neurčený druh čmeliaka
- Kaymanské ostrovy – 1 dolár 1972-1982, rub – čmeliak sadajúci na kvet stromu flamboyant (Obr. 83).
- Coleoptera – chrobáky
- Dytiscidae - potápnikovité*
- Neurčený druh potápnika
- Surinam – 1000 gulden 2000, líce a rub – štylizované zobrazenie ako kontrolný priečlad (Obr. 84).
- Coccinellidae - lienkove*
- Coccinella septempunctata* Linnaeus, 1758 – lienka sedembodková
- Československo – 50 Kčs II 1964, bankovka, rub – ako drobná dekorácia na lipovom liste v ľavom spodnom rohu (Obr. 85).
- Európska centrálna banka – 10-euro 1996, bankovka, líce - nerealizovaný návrh, autorky Patricia Vouez (*1952) a Monique Golaire (1958), Belgicko (Obr. 86).
- Kanada - 25-cent 1, rub - vedľajší motív na kvete tulipánu (Obr. 87).
- Nový Zéland - 1, rub - farebne ako hlavný motív, v reliefe ako časť povrchu kroviek vystupujúca z kvapky vody (Obr. 88).
- Neurčený druh
- Rovníková Guinea, ostrov Annobon, 1-ecuele 3, fantazijná zberateľská minca, hlavný motív, čiastočne štylizovaný (Obr. 89).
- Hippodamia californica*,
- Austrália, 1-dolár 0, hliníkový bronz, rub - hlavný motív Obr. 90).
- Buprestidae - krasořivovité*
- Temognatha chevrolati* (Géhin, 1855)
- Cookove ostrovy, 1-dolár 2000, zberateľská minca, rub - hlavný motív, farebné vyobrazenie (Obr. 91).
- Lucanidae - roháčovité*
- Lucanus cervus* Linnaeus, 1758 – roháč veľký
- Poľsko - 2-zlotty 2006, zberateľská minca zo severského zlata, rub – hlavný motív (Obr. 92).
- Poľsko - 20-zlotty 2006, zberateľská strieborná minca, rub – hlavný motív (Obr. 93).
- Poľsko - 10-miedziak (mediak) 0, neoficiálna zberateľská minca, rub – hlavný motív (Obr. 94).
- Pridnestersko, 100-rubel', strieborná zberateľská minca, hlavný motív, vo vedeckom názve druhu je pravopisná chyba LUKANUS namiesto LUCANUS (Obr. 95).

158

160

161

K100

163

164

167

165

167

168

169

170

171

172

173 a

173 b

Obr. 158 a 160 - 173. Vyobrazenia motýľov na minciach a bankovkách

Rusko - 2 rubel 3, bimetálka zberateľská minca (stred mosadz, medzikružie medinikel, rub - hlavný motiv (Obr. 96).

Scarabaeidae - skarabeusovité

Scarabeus sp.

Grécko, Atény, 540 pr. n. l., rub mince (môže ísť o gemu) – hlavný motív (Obr. 97).

Rovníková Guinea, ostrov Annobon, 50-ecuele 3, fantazicná zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 98).

Trichius gallicus Heer, 1841

San Marino – 2 líry 1974, obehová minca, rub – hlavný motív (Obr. 99), nesprávne zobrazené tykadlá, obrýs tela chrobáka pripomína skôr zástupcov čelaďe Bruchidae – zrnokazovité

Oryctes rhinoceros Linnaeus, 1758 - nosorožtek

Palau – 1-dolár 2006, pamätná minca, rub - hlavný motív (Obr. 100).

Austrália - 1-dolár 2, detská zberateľská minca, rub - hlavný motív, dvaja zápasiaci samci (Obr. 101).

Cerambycidae - fuzáčovité

Rosalia alpina (Linnaeus, 1758) - fuzáč alpský

Slovensko – 500 Sk 2001 - pamätná minca Malá Fatra, nerealizovaný návrh líca – autor Jozef Milan Moeger, vedľajší motív (Obr. 102).

Slovensko – 500 Sk 2001, pamätná minca Malá Fatra, nerealizovaný návrh líca, autor Milan Kožuch – vedľajší motív (Obr. 103), spolu s vidlochostom feniklovým.

Slovensko – 500 Sk 2001, pamätná minca Malá Fatra, líce – hlavný motív, autor Patrik Kovaččík (Obr. 104).

Rosalia coelastis Semenov, 1911

Rusko - 2-rubel 2, hlavný motív (Obr. 105).

Neurčený druh fuzáča

Surinam – 10 gulden 2000, bankovka, líce a rub - štylizované zobrazenie ako kontrolný priečielo (Obr. 106), na líci spolu so štyrmi zelenými štylizovanými motýľmi na ľavej strane bankovky.

Neuroptera - sieťokrídlovce

Myrmeleontidae - mravcolekovité

Hagenomia micans Mac Laehalon

Palau – 1-dolár 2006, pamätná minca, zlato, rub - hlavný motív (Obr. 107).

Lepidoptera - motýle

Bombycidae - priadkovité

Bombyx mori (Linnaeus, 1767) – priadka morušová

Čína, dynastia Ming (1368-1644), štátovka v hodnote 300 wen, 1374 (7. rok vlády cisára Hong Wu), líce. V kontexte výroby papiera na tlač štátoviek z morušovej kôry, tvaru listov v rastlinnom ornameente na štátovke a významu výroby hodvábu pre čínske hospodárstvo možno chápať útvary zobrazené pri hornom okraji rámu s určitou rezervou ako húsenice priadky morušovej (Obr. 1).

Saturniidae - priadkovcovité

Saturnia pavonia (Linnaeus, 1758)

Britské Guernsey, 50-pence 1997, pamätná minca WWF, rub - hlavný motív (Obr. 108).

Imbrasia belina Westwood, 1851

Botswana – 5-pula 2000, bimetálka obehová minca, rub – húsenica na liste živnej rastliny – stromu *Colophospermum mopane*, hlavný motív (Obr. 109). Húsenice sa kvôli ich vysokej nutričnej hodnote zbierajú, resp. chovajú ako významná zložka potravy domorodcov.

Lymantriidae - mniškovité

Calliteara fascelina (Linnaeus, 1758) – štetinavec datelinový

Nemecko – 100 DM Bbk III, nerealizovaný návrh, líce – farebne štylizovaný obraz imága ako vedľajší motív v podlači vo väzbe na osobnosť Marie Sybilly Merianovej, autor Ernst Jünger (Obr. 110).

Nemecko – 100 DM Bbk III, nerealizovaný návrh, líce – čiastočne štylizovaný obraz imága na kompozícii kvetov ako vedľajší motív v podlači vo väzbe na osobnosť Marie Sybilly Merianovej, autor Johann Müller (Obr. 111), zobrazený spoločne s imágom a larvou pestrice.

Nemecko – 100 DM Bbk III, nerealizovaný návrh, rub – štylizovaný obraz húsenice a imága na púpave a vajíčok, kukly a zámotku ako znázornenie vývojového cyklu motýľa, autor Adrian Arthur Senger (Obr. 112).

Nemecko – 100 DM Bbk III, prelom 80. a 90 rokov, nerealizovaný návrh, rub – čiastočne štylizovaný obraz húsenice a imága na púpave a vajíčok, kukly a zámotku ako znázornenie vývojového cyklu motýľa, autor Johann Müller (Obr. 113), zobrazené spoločne s obrazom niektorého druhu bielopásovcov a včely medonosnej.

Nemecko – 100 DM Bbk III, prelom 80. a 90 rokov, nerealizovaný návrh, rub – mierne štylizovaný obraz húsenice a imága na púpave ako znázornenie vývojového cyklu motýľa, autor Ernst Jünger (Obr. 114).

Nemecko – 100 DM Bbk III, prelom 80. a 90 rokov, nerealizovaný návrh, rub – čiastočne štylizovaný obraz húsenice a imága na púpave ako znázornenie vývojového cyklu motýľa, autor Rudolf Gerhardt (Obr. 115).

Nemecko – 100 DM Bbk III, prelom 80. a 90 rokov, nerealizovaný návrh, rub – čiastočne štylizovaný obraz húsenice a imága na púpave ako znázornenie vývojového cyklu motýľov a štylizovaná silueta imága v podlači, autor Reinhold Gerstetter (Obr. 116).

Nemecko – 500 DM Bbk III 1992, rub – čiastočne štylizovaný obraz húsenice a imága na púpave ako znázornenie vývojového cyklu motýľa a štylizovaná silueta imága v podlači, autor Reinhold Gerstetter (Obr. 117). K zmene použitia návrhu došlo kvôli prednostnej potrebe vydať 100-markovú bankovku a nemožnosti získať včas vhodný portrét M. S. Merianovej.

Noctuidae - morovité

Mormonia sponsa (Linnaeus, 1767) – stužkovec dubový

Dánsko – 100-korunáčka 1972-1993, rub – hlavný motív, podľa kresby Ib Andersena (1907-1969) (Obr. 118). Zobrazenie stužkovca dibového na rube bolo súčasťou ucelenej koncepcie celej emisie bankoviek v hodnotách 10, 20, 50, 100, 500 a 1000 korún, kde na rube vo veľmi citlivom a vernom zobrazení dominovali rôzne druhy živočíchov.

Dánsko – 100-korunáčka 1994-1998, rub – hlavný motív, podľa kresby Ib Andersena (1907-1969) (Obr. 119). Úprava vzhľadu a zvyšenie úrovne ochrany predchádzajúcej bankovky.

Mormonia sp.

Slovensko – 500 Sk 1997, pamätná strieborná minca Pieninský národný park, nerealizovaný návrh líca – jeden z vedľajší motívov, autor Pavol Ondič, (Obr. 120), zobrazenie nie je celkom jednoznačné, je možné aj iné určenie.

Neurčený druh mory podobný stužkovcom

Nový Zealand – 100-dolár 1993, bankovka, rub – vedľajší motív (Obr. 121), bankovka vytláčená na papierovom substráte.

Nový Zealand – 100-dolár 1999, bankovka, rub – vedľajší motív (Obr. 122), bankovka vytláčená na polymérovom substráte s odlišnou farbou a drobnými zmenami vzhľadu.

Nymphalidae - babôčkovité

Nymphalis io (Linnaeus, 1758) – babôčka pávoká

Európska centrálna banka – 10-euro, nerealizovaný návrh bankovky z r. 1996, líce – hlavný motív, autor Rik Bruun (*1926), Fínsko (Obr. 123).

Neptis sp. – bielopásovec

Nemecko – 100 DM Bbk III, prelom 80. a 90 rokov, nerealizovaný návrh bankovky, rub – čiastočne štylizovaný obraz húsenice zobrazený spoločne so štetinavcom datelinovým a včely medonosnej, autor Johann Müller (Obr. 113).

Limenitis populi Linnaeus, 1758

Cookove ostrovy – 5-dolár 1992, strieborná minca pre zberateľov, rub – vedľajší motív v kompozícii s dievčaťom pozorujúcim motýľa (Obr. 124).

Cookove ostrovy – 25-dolár 1992, zlatá minca pre zberateľov, rub – hlavný motív (Obr. 125).

Cookove ostrovy – 50-dolár 1992, strieborná minca pre zberateľov, rub – hlavný motív (Obr. 126).

Cookove ostrovy – 50-dolár 1994, zlatá minca pre zberateľov, rub – hlavný motív (Obr. 127).

Argyromone paphia (Linnaeus 1758) – perlovec striebropásavý

Slovensko – 500 Sk 1997, pamätná minca Pieninský národný park, nerealizovaný návrh líca – vedľajší motív (Obr. 128).

Kallima philarchus (Westwood, 1848)

Srí Lanka (Ceylon) – 5-rupia 1979, bankovka, rub – jeden z vedľajších motívov (Obr. 129).

Gethosia cydippe Linnaeus, 1767

Vanuatu – 10 vatuu 2006, strieborná zberateľská minca, rub – hlavný motív (Obr. 130).

Obr. 174 - 193. Vyobrazenia motýľov na minciach a bankovkách

Taenaris catops Westwood, 1851

Vanuatu – 10 vatu 2006, strieborná zberateľská minca, rub – hlavný motív (Obr. 131).

Caligo idomeneus (Linnaeus, 1758)

Panama – 20 balboa 1981, zlatá zberateľská minca, rub – hlavný motív, veľmi silne štylizovaný (Obr. 132).

Panama – 500 balboa 1983, zlatá zberateľská minca, rub – hlavný

motív (Obr. 133).

Spiroeta stelenes (Linnaeus, 1758)

Kuba – 10 pesos 1995, rub – hlavný motív, nerealizované, skúšobná razba (Obr. 134).

Anarthria amthea (Linnaeus, 1758)

Kuba – 10 pesos 1995, rub – hlavný motív, nerealizované, skúšobná razba (Obr. 135).

Speyeria cybele (Fabricius, 1775)

Kanada – 50 centov 2005, strieborná zberateľská minca z tematického radu „Motýle“, rub – hlavný motív, farebné vyobrazenie (Obr. 136).
Eupheda sp.
 Kongo – 10-frank 2002, zberateľská strieborná minca, rub – hlavný motív (ako na obr. 137), priemer 38,9 mm.
 Kongo – 100-frank 2002, zberateľská zlatá minca, rub – hlavný motív (ako na obr. 137), priemer 40 mm.

Cymothoe sangaris Godart, 1824

Kongo – 10-frank 2002, zberateľská strieborná minca, rub – hlavný motív (Obr. 138), priemer 38,9 mm.

Catonephele numilia (Cramer, 1775)

Ostrov Bonaire, 1-cent 2, medď, obehová minca, rub - hlavný motív (Obr. 139).

Helioconius charitonia (Linnaeus, 1767)

Ostrov Bonaire, 10-cent 2, medinikel, obehová minca, rub - hlavný motív (Obr. 140).

Helioconius erato (Linnaeus, 1758)

Ostrov Bonaire, 1-dolár 2, bronz. obehová minca, rub - hlavný motív (Obr. 141).

Lethe dynsate (Hewitson, 1863)

Sri Lanka – 50 rupia 1979, bankovka, rub – jeden z vedľajších motívov (Obr. 201 na str. 180).

Neurčený druh babôčky

Kongo – 50 centov 2002, obehová hliníková minca, rub – hlavný motív (Obr. 142), priemer 38,9 mm.

Kongo – 5-frank 2002, zberateľská mediniklová minca, rub – hlavný motív (ako na obr. 142), priemer 38,9 mm.

Riodinidae

Rhetus arcius (Linnaeus. 1763) Kongo

Kongo – 10-frank 2002, zberateľská strieborná minca, rub – hlavný motív (Obr. 143), priemer 38,9 mm.

Danaidae

Danaus plexippus (Linnaeus, 1758) – monarcha

Bermudy – 1-dolár, 1989, pamätná mediniklová minca, ochrana prírody, rub – kompozícia dvoch poletujúcich motýľov a rastlín. (Obr. 144).

Kanada – 50-cent 2005, strieborná zberateľská minca z tematického radu „Motýle“, rub – hlavný motív, farebné vyobrazenie (Obr. 145).

Kuba – 10-peso 1995, rub – hlavný motív, nerealizované, skúšobný odrazok (Obr. 146).

Mexico – 100-dolár 1987, pamätná strieborná minca nadácie WWF, rub – hlavný motív, v skupine vytvárajúcej ilúziu kŕdla migrujúcich motýľov (Obr. 147).

Mexico – 50-peso 1992-1994, bankovka, rub – skupina motýľov ako vedľajší motív na ľavom okraji bankovky, v kompozícii s maskami (Obr. 148).

Mexico – 50-peso 2000, bankovka, rub – skupina motýľov ako vedľajší motív na ľavom okraji bankovky, v kompozícii s maskami, úprava vzhľadu predchádzajúcej bankovky (Obr. 149).

Seychely – 25-rupia 1994, pamätná strieborná minca, ochrana voľne žijúcich živočíchov, rub – hlavný motív (Obr. 150).

Austrália – 1-dolár 2, zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 151).

Hypolimnas misippus Linnaeus, 1758

Kuba – 10-peso 1995, rub – hlavný motív, nerealizované, skúšobná razba (Obr. 152).

Kuba – 300-peso 1995, strieborná zberateľská minca, rub – hlavný motív, mnohofarebné zobrazenie (Obr. 153).

Lycaenidae – ohňiváčikové

Glaucoopsyche lygdamus couperi Grote, 1874 - modráčik

Kanada – 50-cent 2006, strieborná pamätná minca z tematického radu „Motýle“, rub – hlavný motív, farebné vyobrazenie, spracované holografickou technikou (Obr. 154).

Kanada - 25-cent 3, medinikel, rub – hlavný motív, farebné vyobrazenie, spracované holografickou technikou (Obr. 155).

Psedolycaena marsyas (Linnaeus, 1758)

Kuba – 10-peso 1995, rub – hlavný motív, nerealizované, skúšobná razba (Obr. 156).

Neurčené modráčiky

Cyprus – 10-libra 1997, rub - v sede, s mierne rozovretými krídlami, v nie príliš nápadnej polohe medzi ostatnými zástupcami cypernej fauny (Obr. 157).

Francúzsko – 1000-frank 1940, lice – v hornej časti bankovky ako súčasť štylizovanej kompozície poľnohospodárskych plodín, zobrazený vpravo s rozovretými krídlami, vľavo z boku (Obr. 158).

Lasiocampidae – priadkovcovité

Argema mimosae (Boisduval, 1847).

Madagaskar – 5000-aryary 1995, bankovka, rub – ako drobná dekorácia na bokoch názvu emisného ústavu (Obr. 159).

Papilionidae – vidľochvostovité

Ornithoptera alexandrae Rothschild, 1907

Papua-Nová Guinea, 100-kina 1978, pamätná strieborná minca, rub - ústredný motív (Obr. 160).

Papua-Nová Guinea, 5-kina 1992, pamätná strieborná minca, rub - ústredný motív (Obr. 161).

Papua-Nová Guinea, 100-kina 1990 a 1992, strieborná zberateľská minca, rub - ústredný motív (Obr. 162).

Ornithoptera paradisea Staudinger, 1893

Papua-Nová Guinea – 1-toea 1975, obehová drobná minca – ústredný motív (Obr. 163).

Vanuatu – 10-vatu 2006, strieborná zberateľská minca, rub – hlavný motív, farebné zobrazenie (Obr. 164).

Ornithoptera priamus urvillianus Guérin-Menéville, 1838

Vanuatu – 10-vatu 2006, strieborná zberateľská minca, rub – hlavný motív, farebné zobrazenie (Obr. 165), endemit ostrova Bougainville Island

Austrália, 1-dolár 0, hliníkový bronz, zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 166).

Ornithoptera sp.

Ceylon – 100-rupia 1979, bankovka, rub – jeden z vedľajších motívov (Obr. 167).

Papilio homerus Fabricius, 1793

Jamajka – 10-cent 1972-1973 rub – drobná dekorácia na pozadí kvetu (Obr. 168).

Jamajka – 10-dolár 1979, rub – hlavný motív (Obr. 169).

Papilio machaon Linnaeus, 1758 – vidľochvost feniklový

Malta – 10-libra 1976, rub (Obr. 170).

Poľsko – 2-zloto 2006 – zberateľská minca, severské zlato, rub – hlavný motív (Obr. 171).

Poľsko – 20-zloto 2006 - strieborná zberateľská minca, rub – hlavný motív (Obr. 172).

Slovensko – 500 Sk 1997, pamätná minca Pieninský národný park, lice – hlavný motív (Obr. 173 a), rub – obrys motýľa vytvára pozadie scenérie národného parku, autor Patrik Kovačovský (Obr. 173 b).

Pridnestersko – 100-rubel' 2006, strieborná zberateľská minca, rub – imágó ako hlavný motív, húsenica ako vedľajší motív (Obr. 174), vo vedeckom názve druhu je chyba - rodové meno s malým písmenom.

Palau, 2-dolár 2, hlavný motív vo farebnom zobrazení, vedľajší motív v reliéfnom zobrazení v pozadí (Obr. 175).

Andora, 5-diners (5 večerí) 3, trojrozmerná minca, model motýľa s rozovretými krídlami je pripievaný nad vlastným povrchom mince tvarovaným razbou (Obr. 176).

Papilio canadensis Rothschild & Jordan, 1906

Kanada – 50-cent 2004, strieborná zberateľská minca z tematického radu „Motýle“, rub – hlavný motív, farebné vyobrazenie, spracované holografickou technikou (Obr. 177).

Papilio brevicaudata Saunders, 1869

Kanada – 50-cent 2006, strieborná zberateľská minca z tematického radu „Motýle“, rub – hlavný motív, farebné vyobrazenie, spracované holografickou technikou (Obr. 178).

Papilio ulysses Linnaeus, 1758

Mauritius – 25-rupia 1975, rub (Obr. 179).

Cookove ostrovy - 1-dolár 2000, strieborná zberateľská minca, hlavný motív (Obr. 180).

Papilio roborai Ribbe, 1907

Vanuatu – 10-vatu 2006, strieborná zberateľská minca, hlavný motív (Obr. 181).

194 a

194 b

195

196

197

198

199

201

200

202

203

205

206

207

209

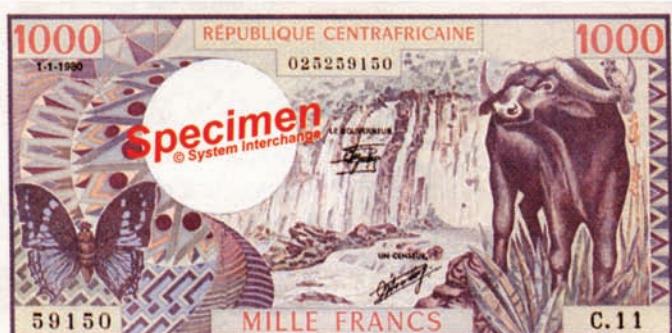

210

Obr. 194 - 207 a 209 - 210. Vyobrazenia motýľov na minciach a bankovkách

211

208

212

213

214

Obr. 208 a 211 - 214. Vyobrazenia motýľa (208) a dvojkrídlovcoў (211 - 214) na minciach a bankovkách

Papilio sp.

Kúba - 50-peso, 1996, pamätná strieborná minca, rub - hlavný motív, so značným stupňom štylizácie (Obr. 182).

Parnasius apollo (Linnaeus, 1758) – jasoň červenooký

Slovensko – 500 Sk 1994, pamätná strieborná minca, Národný park Slovenský raj, nerealizovaný návrh líca – jeden z hlavných motívov, autor akad. sochár Imrich Svitana (Obr. 183).

Slovensko – 500 Sk 1994, pamätná strieborná minca, Národný park Slovenský raj, nerealizovaný návrh líca – jeden z hlavných motívov, autor akad. sochár Štefan Novotný (Obr. 184).

Graphium idaeoides Hewitson, 1853

Filipíny – 25-sentim 1983 – 1990, v rokoch 1991-1994 razené so zmenšeným priemerom, rub (Obr. 185).

Catoblebia xanthus Linnaeus, 1758

Belize – 100-dolár 1981, rub (Obr. 186).

Parides photinus (Doubleday, 1844)

Ostrov Bonaire - 5-cent 2, medinikel, obehová minca, rub, hlavný motiv (Obr. 187).

Parides eurymedes (Stoll, 1782)

Ostrov Bonaire - 50-cent 2, medinikel, obehová minca, rub, hlavný motiv (Obr. 188).

Neurčené exotické druhy vidľochvostov

Čínska ľudová republika – 5-yuan 1992, rub – drak v tvare vidľochvosta (Obr. 189).

Čínska ľudová republika – 5-yuan 1999, rub, hlavný motív (Obr. 190).

Trinidad a Tobago – 5-cent 1983-1984, rub – hlavný motív (Obr. 191).

Trinidad a Tobago – 5-cent 1983-1984, rub – hlavný motív (Obr. 192).

Rovníková Guinea, ostrov Annobon, 500-ecuele 3, fantazijná bimetálka zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 193).

Pieridae – mlynárikovité

Pieris brassicae (Linnaeus, 1758)

Európska centrálna banka – 50-euro 1992, neuskutočnený návrh bankovky, líce – hlavný motív, zobrazený z boku so zvýraznenou žltou farbou (Obr. 194a), vedľajší motív s vysokým stupňom štylizácie a zakomponovanie do ostatných častí obrazu (Obr. 194 b).

Colias philodice (Godart, 1819)

Kanada – 50-cent 2004, strieborná pamätná minca z tematického radu „Motýle“, rub – hlavný motív, farebné vyobrazenie, striebro plátované zlatom (Obr. 195).

Delias sagessa Fruhstorfer, 1910

Vanuatu – 10-vatu 2006, strieborná minca pre zberateľov, rub – hlavný motív (Obr. 196).

Phoebis avellaneda (Henrich-Schäfer, 1864)

Kuba – 10-peso 1995, rub – hlavný motív, nerealizované, skúšobná razba (Obr. 197).

Gonepteryx aspasia Ménétriés, 1859

Britské Guernsey, 2-libra 1998, pamätná minca WWF, rub - hlavný motív (Obr. 198).

Anteos maerula (Fabricius, 1775)

Ostrov Bonaire, 25-cent, obehová minca, rub - hlavný motív. (Obr. 199).

Sphingidae - Lyšajovité

Neurčený druh

Rovníková Guinea - ostrov Annobón, 100-ecuele 3, fantazijná bimetálka minca, mosadz - medinikel, rub - hlavný motív (Obr. 200).

Neurčené a silne štylizované vyobrazenia motýľov

Bermudy – 100-dolár 1969, líce – ako dekorácia v pozadí číselného vyznačenia hodnoty v pravom spodnom rohu (Obr. 202).

Bermudy – 100-dolár 2000, líce – ako dekorácia v pozadí číselného vyznačenia hodnoty v pravom spodnom rohu (Obr. 203).

Madagaskar – 500 aryary 1993, bankovka, rub – jeden z vedľajších motívov (Obr. 204).

Malaysia – 100-ringot 1993-1996, bankovka, líce – štylizovaná dekorácia pri portréte panovníka T. Abdula Rahmana (Obr. 205).

Mexico – 5-dolár 1999-2000, pamätná strieborná minca, rub – hlavný motív, vysoký stupeň štylizácie, symbol „súladu ochrany prírody a činnosti človeka“, autor Francesco Ortega Romero (Obr. 206).

Saint Thomas & Prince Islands – 1000 dobras, 1998, strieborná zberateľská minca, rub – hlavný motív, priemer 37 mm, (Obr. 207).

Saint Thomas & Prince Islands – 2500 dobras, 1998, zlatá zberateľská minca, rub – hlavný motív (ako obr. 207), priemer 22 mm.

Stredoafrická republika – 1000-frank, 1980-1985, bankovka, líce – drobná dekorácia v ľavom spodnom rohu (Obr. 208).

Surinam, 25-gulden 2000 - štylizované zobrazenie neurčených motýľov (Obr. 15) spoločne so štylizovanou modlivkou v kontrolnom priehľade.

Taliansko – 500-líra 1992, obehová minca, líce – ochrana fauny, drobná dekorácia vo vlasoch ženy (Obr. 209).

Fantazijné zobrazenie motýľa

Poľsko a Sasko, kráľ August II. Wettich (1697-1733), štvorgroš 1697, rub – hlavný motív (Obr. 210).

Diptera – Dvojkrídlovce

Culicidae - komárovité

Anopheles sp. - anofele

Niger – 5000-frank 2005, bimetálka minca, propagácia boja proti malárii, rub - hlavný motív (Obr. 211).

neurčený druh komára
Zambia - 1000-kwacha 2010, zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 212).

Calliphoridae - bzučíkovité

Protophormia terraenovae Robineaus-Desvoidy, 1830
Austrália - 1-dolár 2010, zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 213).

Glossinidae - bodavkovité

Glossina sp. - Bodavka tse tse
Zambia - 1000-kwacha 2010, zberateľská minca, rub - hlavný motív (Obr. 214).

Syrphidae - pestricovité

Neurčený druh pestrice
Nemecko - 100 DM Bbk III, nerealizovaný návrh bankovky, lice - častočne štylizovaný obraz imága a larvy na kompozícii kvetov ako vedľajší motív v podlači vo väzbe na osobnosť Marie Sybilly Merianovej, autor Johann Müller (Obr. 111), zobrazený spoločne s imágom a kuklou štetinatca ďatelinového.

Literatúra

ANONYM, 1963-1993: Kartotéka platidel. SBČS zkušebna platidel, Brno.
ANONYM, 1996: Von der Baumvolle zum Geldschein, Eine neue Banknotenserie entsteht, Deutsche Bundesbank, Frankfurt am Main, 152 s.
ANONYM, 2000: MRI Bankers' Guide to foreign Currency, 34th Edition, Monetary Research Institute, Huston, 256 s.
ANONYM, 2003: Euro banknote design exhibition. European Central Bank, Frankfurt am Main. 101 s.
ANONYM, 2004: Banknoty stran mira: denežnoe obraščenie, Katalog spravočník, Intercrim Press, Moskva, 676 s.
ANONYM, 2006: Slovenské pamätné mince 1993-2006. Národná banka Slovenska, Bratislava, 72 s.

- BAUMANN, H., 2000: Pflanzenbilder auf griechischen Münzen, Hirmer Verlag, München. 79 s.
BIEJ-BIJENKO, G. J., 1976: Zarys entomologii. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa, 379 s.
DORST, J., 1974: L'home, l'art et l'animal. s. XXVII-XLIV. In: Le bestiare des monnaies, des sceaux et de médailles, Paris, s. XLIV + 539.
DUCREUX, R. & SUDRA, P., 1947: Le bestiaire des billets de banque. s. 345-347. In: Le bestiaire des monnaies, des sceaux et de médailles, Paris, s. XLIV + 539.
HANZÁK, J., MOUCHA, J. & ZAHRADNÍK, J., 1973: Světem zvířat, V/2 Bezobratlí, Albatros, Praha, 456 s.
CHOBOT, K., 0: Dějiny hmyzu v obrazech, dějiny obrazu hmyzu. Historie a vývoj zobrazování hmyzu a lustrace v entomologii. Nakladatelství Pavel Mervart, Červený Kostelec, 406 s.
KIERSNOWSKI, R., 1988: Moneta w kulturze wieków średnich. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa, 484 s.
KRAUSE, CH. L. & MİSHLER, C., 2006: Standard catalog of world coins, 1901-present. KP books, 2335 s.
KURZ, K., 1982: Úvod do antické numismatiky, 1 Řecké mince. Národní Muzeum v Praze a Česká numismatická společnost v Praze, Praha, 160 s. + 16 tab.
MANDIĆ, R., 2006: Metalni novac Srbije, Crne Gore i Jugoslavije sa dodatkom: Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija i Slovenija. Srpsko numizmatičko društvo, Beograd, 367 s.
SMOLÍK, J., 1971: Pražské groše a jejich díly (1300-1547). Česká numizmatická společnost, Praha, 138 s. + VII tab + 1 mapa.
ŠUSTEK, Z., 1994: Nové poznatky o razbe mincí Slovenskej republiky v rokoch 1939-1945. Numizmatika, 12: 31-50.
ŠUSTEK, Z., 1995: Prírodné motívy na platidlách ako odraz vývoja myslenia človeka. Q111, Bratislava, 34 s.
VERNE, F., 1974: L'animal dans la médaille moderne de Florentin Bri-gaud à nos jours. s. 413-518. In: Le bestiaire des monnaies, des sceaux et de médailles, Paris, s. XLIV + 539.

Depictions of insects on money

Insects are depicted in money rarely in spite of the fact that the first images of insects on coins appeared in the antique Greece, simultaneously with other animals and plants. At that period, very realistic pictures of bees, grasshoppers, cicadas and, possibly, also of scarabaeus appeared on coins. The grasshoppers depicted on the cereal ear show how realistically the old Greeks perceived their surrounding world. Later on, the insects depictions almost disappeared from the money for many centuries. Sporadically only bees or hives were depicted on money as a general symbol of industry and thrift, for example in the medallion of Britannia on the traditional banknotes of Bank of England or a 5-cent coin of Genéve from 1794.

The reason of ignorance of insects' depicting on money is the fact that most people consider insects as something very unpleasant, unclean, noxious or harmful. Many people even suffer from a phobia of insects that is connected with instinctive warning patterns like a snake- or spider-like animals. As the money must meet simultaneously the taste of all social groups, the insects represent an unsuitable motive to be depicted on the money in circulation. There are only some

exceptions from the negative perception of insects – the bees, due to their usefulness, and ladybirds and some butterflies due to their dissimilarity from the instinctive warning patterns. From this reason only these insects are frequently used as inspiration for different decorative objects or patterns and, correspondingly, highly predominate among the insects depicted on money.

An explosion of depicting the insects on money started in the last decades of 20th century. It has many reasons, e. g., deepening of consciousness of nature and environment protection, popularization of biological knowledge or substitution of motives with any political connotation. In spite of this explosion the money depicting insects represent a negligible part of all money issued up to present. Their number does not exceed 250-300, inclusively of unrealized projects (some euro-banknotes). Most of them are just limited commemorative or collector issues targeted, similarly as some post stamps, on very specific groups of people. Some of such issues from the last years are just fictive (Annobone island). They can be considered rather as a jewel than a real money.